

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.600

Nr. 10

20. Juli

69. Aarg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1948

Vandingsanlæget

DVI

- Er et dansk Kvalitetsprodukt, der giver den bedste Garanti for et stort Udbytte.
- Er yderst let-bevægelig, da saavel Rørledning som Spreder er udført af Aluminium.

Dansk Vandings Industri

Projektering

Fabrikation

Ingeniør Holger Andersen

Snoghøj - Fredericia

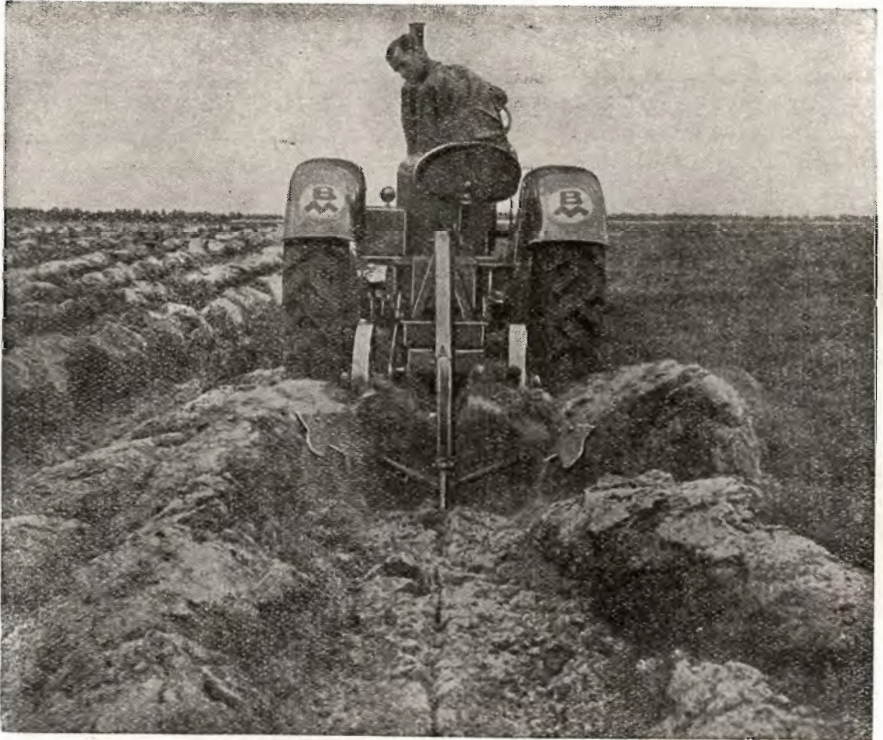
Telefon Erritsø 44 v.

MUNKTELL'S

NYE RAAOLIE-TRAKTOR

Kraftydelse paa Remskiven: 40 HK

4 Arbejdsgear: 3,2 - 4,5 - 5,7 og 6,7 km pr. Time. Bakgear 2,7 km
pr. Time. – Transportgear: 16,5 km pr. Time

*Munktell's-Traktoren med indbygget Plov og Grubber klarer Pløjning af Hede
med kun Een-Mands-Betjening*

Eneforhandler for Danmark:

JOHS. H. JENSEN

Maskinimport

TAASTRUP

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor Ølgod

Telefon 58

Telefon 59

Petersværk Betonvare-Industri.

Nørresundby. - Tlf. 1055 (2 Lin.)

Alt i Betonvarer efter D. S. 400.
Renseanlægget Ringtanken (Dansk Patent Nr. 59820)
Egne Fremstillingsmetoder af højeste Standard.

RØDE DRÆNRØR

tøres altid paa Lager fra 2* til 8*. — Tilbud til Tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk.
Telefon 187. Skive.

Stenvad

Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle \triangle mærkede Rør føres
Altid leveringsdygtig

RESENBRO

CEMENTSTØBERI

v/ Ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima Betonrør efter dansk
Ingeniørforenings Normer
Mrk. \triangle i alle gangbare Di-
mensioner fra 10—60 cm saa-
vel med som uden Muffe.
FORLANG TILBUD

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Telf. 111, Bjerringbro

✱

ALLE

\triangle MÆRKEDE RØR

Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort Lager
Altid leveringsdygtig

RØDE DRÆNRØR

TAGSTEN

MURSTEN

=

Kählers Teglværk
Korsør

L. Hammerich & Co.

Aktieselskabet
Specialforretning i Bygningsartikler.
Grundlagt 1854. Tlf. 7050 (3 Linier)

Aarhus

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

Normrør

med Garantimærket \triangle
Imprægnering
Brøndrør

Røde Drænrør

indtil 16* Diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Telefon 67 Ulstrup

Krogsgades

Cementstøberi

v/ J. C. Halvorsen & Sønner
Kontor:
Dannebrogsgade 22, Aarhus.
Telefon 5019—5020.

Ny Fabrik i Vejlbjby.
Tlf. Riisskov 9319.

Alt i Betonvarer D. S. 400.

HORNBÆK

CEMENTVARE- OG

MØRTELFABRIK

Marius Ødum

Telef. 400 Randers

Kun \triangle -mærkede Varer
føres. - Største Lager.
Bedste Kvaliteter.
Forlang Tilbud.

Midtjydske Betonvarefabrikker

Fabrik & Lager —
Herning & Lind.

Telf. Herning 476

Telf. Lind 45

Lager af \triangle mrk. Betonvarer

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde Drænrør

i Størrelse fra 2 til 15 Tommer

Tlf. Højslev 3

Indhent Tilbud

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon Skive 1030

S. m. b. A.

Telefon Viborg 1330

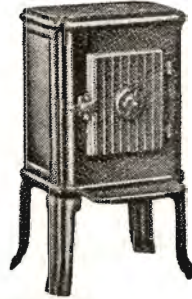
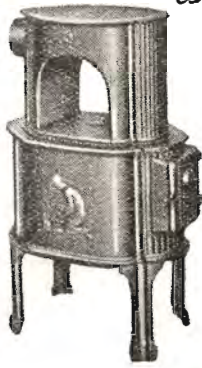
Alle Størrelser i Drænrør leveres

RIBE Brændeovne og Tørveovne

Til indenlandsk Brændsel og Briketter anvendes med størst Fordel vore nye Modeller.

Brochure paa Forlangende

*Henvend Dem til vore
forhandlere eller til os.*

A/S RIBE JERNSTØBERI-RIBE
GRUNDLAGT 1848 · TELEFON 261 & 262

Børnelammelses- og Ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeforening

Vesterbrogade 15
København V.

Telef. 6659 - 5974

**Brunkul
Mergel
Kalk**

H. Theut

VIBORG · Tlf. 1560 1559

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 Linier)

Kontor i Karup

A. Philipsen & Co.

Viborg

Maskinanlæg . Automobiler
Telefon 173—174

Elektriske Anlæg. Vandværksanlæg

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (3 Lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15

NATIONAL

tegner SKOVBRANDFORSIKRING
mod TAB AF TRÆVÆRDIEN

FORSIKRINGSAKTIESELSKABET

NATIONAL

NØRRE VOLDGADE 5

KØBENHAVN K. - TELEFON 7565

SIN

Livsforsikring
Livrenteforsikring
Ulykkesforsikring
Ansvarsforsikring
Hospitalsforsikring
Grundejerforsikring
Automobilforsikring

tegner man i

NORDISK

Livsforsikrings-A/S af 1897 ■ Ulykkesforsikrings-A/S af 1898

Hovedkontorer:
St. Kongensgade 128 — Grønningen 17, København K.
Telefon 2860

Indhent Tilbud!

AALBORG TAFTEL AKVAVIT.

Hedeselskabets

Tidsskrift

Nr. 10

20. Juli 1948

69. Aarg.

Indtrædende Medlemmer indtegnes hos Selskabets Forretningsførere. Medlemsbidraget er enten aarlig mindst 5 Kr. eller en Gang for alle mindst 100 Kr. Større Bidrag modtages gerne. Tidsskriftet udgaar ca. 16 Gange aarligt og sendes uden Vederlag til Selskabets Medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Annoncepris 40 Øre pr. mm. Oplag 19,600 Eksemplarer.

Indhold: Aarsberetning 1947—48. (Sluttes.) — Jords Vandkapital.

Aarsberetning 1947—48

ved

Direktør *Niels Basse.*

(Sluttes.)

Bygningsvirksomheden.

Samarbejdet med Aarhus Amts landøkonomiske Selskab er fortsat, og i September 1947 er der yderligere truffet Aftale med Kolind Landboforening om et lignende Samarbejde. Endvidere har der været ført indledende Forhandlinger med Foreningen af jydsk Husmandsforeninger om et tilsvarende Samarbejde. Det samlede Arbejde har i det forløbne Aar omfattet 92 Sager til et samlet Beløb paa ca. 800 000 Kr.

Kloakarbejderne.

For Kloakarbejdernes Vedkommende er 1947 blevet præget af den Tilstand, der var raadende paa Grund af Mangelen paa Arbejds-kraft. Kommunerne har ikke kunnet faa Tilladelse til med Stats-tilskud at iværksætte planlagte Arbejder, der derfor er blevet ud-sat, men Interessen for Kloakarbejder er stadigvæk betydelig, og der indgaar fremdeles Anmodninger om teknisk Bistand i Kloak-sager. Det forventes, at en stor Del af de Projekter, der udarbejdes, kommer til Udførelse, saasnt Forholdene ændres noget i Retning af en rigeligere Tilstedeværelse af Arbejds-kraft, men der maa for Tiden praktisk taget regnes med, at Kloakarbejder kun lader sig gennemføre, naar der gives Afkald paa Tilskud fra Staten, og der-for er indtil nu kun enkelte mindre Sager kommet til Udførelse.

Hydrometriske Undersøgelser.

Aaret 1947 begyndte med en langvarig Frostperiode, saaledes

at Markarbejdet maatte ligge omtrent stille til henimod Slutningen af Marts. Til Gengæld gav det voldsomme Tøbrud en usædvanlig Travlhed i Marken sidst i Marts og hele April. Der er nu 66 Vandmaalingsstationer foruden 21 Stationer, hvor der kun registreres Vandstand. Der blev foretaget ialt 316 Vandføringsmaalinger foruden 68 Tilsynsbesøg.

I Aarets Løb er der oprettet 10 nye Vandmaalingsstationer i Henhold til følgende: En registrerende Maaler i Faaborg Havn og en i Kaleko Bæk til Belysning af Højvandes og Maximumsafstrømningers Indflydelse paa Afvandingen af Sundet ved Faaborg.

Som Bidrag til Belysning af Afstrømningen fra smaa udrænedede Omraader er der ved Moselund ved Viborg oprettet et Thomson-Overfald med Vandstandsskala.

Efter Anmodning fra Dansk Biologisk Station er der opstillet en registrerende Vandstandsmaaler i Fisketrappen ved Holstebro Vandkraftanlæg.

Med Bestyreren for Karup Elektricitetsværk er der indledet et Samarbejde angaaende Maaling af Vandføringen i Karup Aa m. m.

Til Erstatning for den nedlagte Station ved Hesselvig er der oprettet en Station i Skern Aa ved Tykskov Plantørbolig.

Til Supplering af de faatallige Stationer i Vestjylland blev der oprettet 3 nye Stationer, nemlig i Herborg Bæk ved Vadgaard, i Flynder Aa og i Dride Aa ved Vejen Holstebro—Vilhelmsborg—Lemvig.

I Aarets Løb er de 3 Maalere paa Saltholm blevet hentet hjem, idet Undersøgelserne for Saltholmsudvalget betragtes som afsluttede.

Under det voldsomme Tøbrud i Foraaret foretoges Maaling af Maximumsvandføring ved de permanente Maalestationer og i andre aabne Vandløb en Del Maalinger og Undersøgelser ved Arealer, hvis Afløb var rørlagte.

I August—September blev der foretaget ca. 100 Maalinger af Minimumsvandføring i Vandløb, hvor der ikke er systematiske Vandføringsmaalinger. Den langvarige Tørke var Aarsag til, at Sommerens Minimumsvandføring ved de permanente Stationer var betydeligt under det normale uden dog at komme ned paa saa smaa Værdier som i Sommeren 1921.

Der er udarbejdet en Oversigt over Resultaterne af Pumpeafprøvninger i Tiden 1932—46.

Til Brug ved Arbejdet med den planlagte Statistik over Udpumpningen fra de kunstigt afvandede Arealer er der rettet Henvendelse til Elektricitetsværkerne angaaende Oplysninger om Elektricitetsforbruget ved Pumpeanlægene. Et stort Antal Elektricitetsværker har svaret velvilligt.

Samarbejdet med Akademiet for de tekniske Videnskaber i Vandbalanceudvalget og Energiudvalget forsætter som hidtil.

Vandbalanceudvalgets Arbejdsudvalg har fastsat Retningslinier for det fremtidige Arbejde og har overdraget Hedeselskabet at sammenfatte de hidtil opnaaede Resultater i en Oversigt samt udarbejde en detailleret Plan for det fremtidige Arbejde.

For Energiudvalget er der med Bistand af Landets Amtsvandinspektører indsamlet et stort Materiale om Vandmøller i Danmark.

Af Oversigten over hydrometriske Sager fremgaar det, at der i Aarets Løb er foretaget Afprøvning af 17 Pumpeanlæg, at der er modtaget og besvaret 17 Forespørgsler angaaende Afstrømningsforhold til Brug ved Projektering, at der yderligere er afgivet 9 Erklæringer af forskellig Art, at der er udarbejdet 15 Vandstands- og Vandføringskurver e. l. samt at der er udsendt en Del Kopier efter særlig Anmodning.

Opdyrkning af Hedejord til Agerland. I Krigsaarene var Opdyrkning af Hede og især af større samlede Hedestrækninger stærkt hæmmet, men Vanskelighederne er nu stort set oevundne, og der er derfor atter ved at komme Gang i dette Arbejde. Den største Vanskelighed er nu Mangel paa Byggematerialer til Opførelse af nye Hjem paa de opdyrkede Arealer.

Som et smukt Eksempel paa en stor samlet Opdyrkning af Hede til Agerland kan nævnes *Kultiveringen af Gudum Hede* mellem Struer og Lemvig.

Kunstig Vanding.

Den usædvanlige Tørke, der ramte dansk Landbrug i Foraaret og Sommeren 1947, og som bevirkede en Høst langt under Middell, har givet Spørgsmaalet om kunstig Vanding af Landbrugsarealer forøget Aktualitet. Denne har bl. a. givet sig Udslag i, at Hedeselskabet i den forløbne Sæson har modtaget talrige Henvendelser om Bistand ved Projektering og Udførelse af Vandingsanlæg.

En Del af de projekterede Vandingsanlæg vil allerede komme i Gang i indeværende Vækstperiode, og Hedeselskabet haaber, at Ejerne af de nye Vandingsanlæg vil stille Resultaterne af Vandingen til Raadighed for Selskabet, saaledes at disse sammenarbejdet med Resultaterne fra de Forsøgsanlæg, der enten er eller vil blive oprettet paa Hedeselskabets Initiativ, paa tilstrækkelig fyldestgørende Maade kan klarlægge Spørgsmaalet om Vandingens Rentabilitet.

Da Vanding maa anses for et værdifuldt Middel til Grundforbedring af Jorder, idet man herved har Mulighed for at opnaa de gunstigst mulige Fugtighedsforhold for Planterne, har det selvsagt Selskabets Interesse at medvirke til en Udbredelse af Vandingsanlæg, saafremt de maatte vise sig at være rentable i Anlæg og Drift.

De Vandingsssystemer, som paa nuværende Tidspunkt muligvis kan faa en videregaaende Betydning for dansk Landbrug, da de forhaandenværende Muligheder for Vanding af Engarealer ved Overrisling med Vand fra Vandingskanaler for største Delens Vedkommende er udnyttet, er Anlæg, der tilfører Vandet til Afgrøderne i Form af kunstig Regn, idet Vandet fra en passende Recipient igennem Trykledninger først føres ud til de paagældende Arealer, hvor det derefter spredes og forstøves ved Hjælp af særlige Aggregater, de saakaldte Regnspreedere.

Disse moderne Vandingsanlæg, der har vundet stor Udbredelse i Udlandet, ønskede Selskabet paa et tidligt Tidspunkt at faa efterprøvet under danske Forhold, og Selskabet ansøgte derfor Landbrugsministeriet om en Bevilling til Gennemførelse af Forsøg med saadanne Anlæg. Ministeriet imødekom Selskabets Andragende ved i 1944 at stille 25 000 Kr. til Raadighed for et Forsøgsanlæg.

For disse Midler oprettedes der i 1945 efter nogle forudgaaende Forhandlinger med Statens Planteavlsudvalg et Vandingsanlæg paa Statens Forsøgsstation ved Store Jynde vad i Sønderjylland. Forsøgsarbejdet ledes af et af Hedeselskabet nedsat Udvalg, idet Lederen af Forsøgsstationen, Forstander Heick, der selv er Medlem af Udvalget, forestaar det daglige Arbejde ved Anlæggets Drift. Resultaterne af Forsøgene i 1946 og 1947 er offentliggjort i Hedeselskabets Tidsskrift Nr. 1 af 15. Januar 1948, og i den under Nr. 409 udsendte Meddelelse fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.

Da Selskabet mener, at Resultater af Vanding bør fremskaffes for forskellige Forhold med Hensyn til Klima og Jordbund m. m., har det søgt oprettet flere Forsøgsanlæg.

Disse Bestræbelser er foreløbig resulteret i, at der opstilles et Anlæg paa Hedeselskabets Gaard Hesselvig Enggaard ca. 15 km Syd for Herning. Dette Anlæg, der er stillet til Raadighed for en 5-aarig Periode af en Leverandør af Vandingsanlæg, idet Leverandøren ønsker Anlægget afprøvet, er i Drift i indeværende Sæson.

Endelig har Selskabet formaaet Landbrugsministeriet til at stille en Bevilling til Raadighed for et fuldt transportabelt Anlæg. Bevillingen er paa 40 000 Kr. til Raadighed for Erhvervelsen samt 10 000 Kr. aarlig i 5 Aar til Drift og Forsøg med Anlægget. Dette Anlæg vil nu blive anskaffet, naar Valutabevilling foreligger, men der er ikke truffet endelig Bestemmelse om, hvor det skal anbringes.

Da de moderne Regnvandingsanlæg ogsaa er egnede til Transport og Udsprøjtning af *Spildevand*, er det naturligt ved Hjælp af disse Anlæg at søge Spildevandet fra Byer, Mejerier, Slagterier, Kartoffelmelfabrikker, Sukkerfabrikker m. m. landbrugsmæssigt udnyttet, dels fordi man derved kan udnytte de værdifulde Gødningsstoffer i Spildevandet, dels, men ikke mindst, fordi en Forurening af vore Vandløb derved kan undgaaes.

Med Hensyn til *Kloakvandet* fra Byerne har Selskabet henstillet til Landbrugsministeriet, at der stilles en Bevilling til Raadighed til Iværksættelse af et Forsøgsanlæg for en mindre By, hvor værdifulde Erfaringer til Brug for fremtidig Projektering kunde indhentes. Fra de hygiejniske Eksperter fremsattes der imidlertid Formodninger om, at Kloakvandet, naar det blev brugt til Vanding af Land-

brugsprodukter, kunde befordre Smitte af forskellige Infektions-sygdomme samt fremme Udbredelsen af Indvoldsorm m. m. De førte Forhandlinger er derfor foreløbig resulteret i, at der først skal anstilles nogle videnskabelige Undersøgelser til Belysning af dette Spørgsmaal, og til dette Formaal er der af Landbrugsministeriet stillet et Beløb paa 12 000 Kr. til Raadighed for Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Ved nogle Typer af industrielt Spildevand næres der ingen Betænkeligheder ved af hygiejniske Grunde at anvende Spildevandet til Oversprøjtning, og det skal i denne Forbindelse nævnes, at det i tidligere Beretninger omtalte Vandingsanlæg for *Karup Kartoffelmelfabrik* nu er gennemført og har været i Drift under Kampagnen 1947—48. Frugtvandet fra Kartoffelmelfabrikken, der indeholder store Mængder af organisk Stof, føres ikke mere til Karup Aa, og de Ulemper, der derved forvoldtes paa Fiskeriet, er saaledes fjernet. De store Næringsmængder, Frugtvandet indeholder, udnyttes i Stedet for paa et ca. 40 ha stort Sandjordsareal, og den gunstige Virkning heraf paa Afgrøderne kan allerede tydeligt konstateres. Udsprøjtningen af Vandet under Frostperioder er forløbet tilfredsstillende, dog er en særlig Type Spildevandsspreder anvendt under streng Frost.

Desværre er Mulighederne for at etablere Vandingsanlæg stærkt begrænsede.

Aarsagen hertil er i første Række de forsyningsmæssige Vanskeligheder, der beror paa, at kunstige Vandingsanlæg ikke kan etableres uden Anvendelse af fremmed Valuta, specielt til Køb af Rørledningsmateriel, og at de valutabevilgende Myndigheder kun stiller Beløb til Raadighed svarende til et Faatal af de Anlæg, der ønskes udført.

Af Hensyn til den store Betydning Vandingen vil kunne faa for den Del af Landbruget, der arbejder med lette Jorder, vil det formentlig være i alle Parters Interesse, at den begrænsede Valuta anvendes til Anlæg, der kan tjene til forsøgmæssig Klarlægning af Vandingens Rentabilitet m. v.

Det vil derfor efter Selskabets Skøn være nødvendigt, at Bevilling af Valuta begrænses til Anlæg, for hvilke der foreligger udarbejdede Projekter godkendte af et til Behandling af disse Sager nedsat kompetent Udvalg eller lign.

Det er dog et Lyspunkt i Udviklingen, at en dansk Produktion af Vandingsmateriel er paabegyndt, da der herved spares udenlandsk Valuta.

Desuden hæmmes Udviklingen af den kunstige Vanding i nogen Grad af privat-økonomiske Aarsager. De mindre og helt smaa Anlæg vil formentlig altid blive ret kostbare i Forhold til interesseret Areal (af hvilken Grund man, hvor der er Mulighed herfor, bør arbejde paa Dannelsen af Vandingslag eller -selskaber), og den store Efterspørgsel er ikke egnet til at paavirke Priserne i nedadgaaende Retning. Dette, i Forbindelse med at Landbrugsministeriet ikke foreløbig vil yde Laan og Tilskud i Medfør af Grundforbedringsloven til Anlægsudgifter, bevirker, at Vanding af især mindre Ejendomme i mange Tilfælde indtil videre maa opgives.

Endelig kan nævnes en udviklingshæmmende Aarsag af teknisk Natur, nemlig den i visse Tilfælde begrænsede Tilgang af Vand. I mange Tilfælde viser en nærmere Undersøgelse af Opland til Vandindtagningen, at Rekvirenten har overvurderet Mængden af tilgængeligt Vand, hvorved Anlægget viser sig at blive betydelig dyrere end først antaget, eller muligvis praktisk taget uigennemførligt. Op-pumpning af Vand fra Boringer vil i de fleste Tilfælde være meget kostbart, idet der almindeligvis er Tale om store Vandmængder pr. Tidsenhed. Driften af saadanne Pumpeanlæg kan ogsaa møde betydelige Vanskeligheder.

Saafernt Vandingen udvikles i større Omfang, vil det blive nødvendigt at gøre sig klart, hvilke Retningslinier man bør følge, naar Talen er om Forsyning med Vand, ligesom man kunde tænke sig, at Vandingsopgaven burde løses ved Anlæg for større samlede Oplandsomraader under eet.

Endvidere bør der lovmæssigt skabes Klarhed om Retten til at udnytte Vandløbsvand til kunstig Vanding. Det skal her nævnes, at Selskabet har henstillet, at Bestemmelserne i den nye Vandløbslovgivning om Vanding affattes under Hensyn til, at der i Fremtiden skulde finde en Udvikling Sted af moderne Vandingsanlæg.

Som et Eksempel paa et større Vandingsanlæg skal Anlægget paa *Clasonsborg pr. Kibæk* kort omtales.

Der skal her vandes et samlet Areal paa 110 ha beliggende med omtrent Halvdelen paa hver Side af Karstofft Aa, hvorfra Vandet tages. Forholdene er ideelle for Vanding, Aaen har rigelig Vandføring, Jordbunden, let Sandmuld, er stærkt følsom overfor Tørke, og der er rigelig Adgang til Kraft saavel Traktorer som elektrisk Kraft (Clasonsborg har eget Elektricitetsværk ved Opstemning i Karstofft Aa). Ved Hjælp af 2 transportable Pumpeanlæg (et elektrisk og et traktordrevet), hvert med en Ydeevne paa 50 m³/Time ved 65 m samlet Løfte- og Trykhøjde oppumpes Vandet fra 5 faste Pumpebrønde anbragt ved Aaen. Vandet ledes fra Pumperne gennem faste 15 cm Rørledninger. Der findes 5 Systemer af disse med Længder fra 420 m til 750 m; den samlede Ledningslængde er 2600 m. Fra Hydranter paa Hovedledningerne føres Vandet gennem Sideledninger af 10 cm Hurtigkoblingsrør (Aluminiumrør i 6 m Længde med Koblinger og Støtten) til Opstillingspunkterne. Selve Spredningen sker ved ialt 4 Stk. roterende Højtryksspredere («Regnkanoner»), der hver vander godt 1/3 ha. Paa 2 1/2 Time gives der pr. Opstilling en Byge paa 15 mm. Anlægsudgifterne bliver paa 100 000 à 110 000 Kr. eller ca. 1000 Kr. pr. ha.

Fræsere.

Hedeselskabets 3 Fræsere har været fuldt optagne, men de har ikke naaet det, de burde have naaet, idet de i lange Perioder har staaet stille paa Grund af manglende Reservedele, især Kæder. I Efteraaret 1947 har Selskabet bestilt en ny Fræser sammenbygget med en Fordson Major Traktor, men den er stadig ikke leveret. Denne Fræser skulde erstatte den gamle Fordsonfræser, der er ved at være opslidt. Dette er ogsaa Tilfældet med den ene Dieselfræser, som ligeledes tænkes erstattet med en Fordson Major Traktor, hvis den bestilte skulde vise sig at virke tilfredsstillende.

Ialt har der været udført Fræsninger paa 62 Ejendomme med et

interesseret Areal paa 374 ha (omregnet til 1 Gang Fræsning, i 1946 74 Ejendomme og 250 ha).

Hedeselskabets Fræsere har nu behandlet ialt 5957 ha (beregnet efter 1 Gang Fræsning).

Mosestationer.

Ved Aarets Begyndelse fandtes 11 Mosestationer eller Forsøgsarealer i Drift. I Aarets Løb er 2 af disse udgaaede. Af Stationerne er de 6 egentlige Mosestationer, medens de 5 er Forsøgsarealer, hvor man undersøger Dækning af Drænrørene med forskellige Materialer samt Dræning af Trykvandsarealer.

Landbrugsejendommene.

Hesselvig Enggaard. Den særdeles tørre Sommer 1947 medførte, at Høstudbyttet af alle Markafgrøder blev beskedent, hvilket i Forbindelse med meget store Arbejdsudgifter medførte, at det økonomiske Resultat blev daarligt. Af praktiske Grunde har Hedeselskabet overtaget Arnborg Hedegaards Arealer og Bygning i Forpagtning fra ¼ 1947.

Stemmeværket ved Sandfeld og Vandingskanalen med Diget var efterhaanden blevet meget brøstfældigt, og alierede først paa Sommeren 1947 skete der forskellige Brud paa Anlægget, hvilket bevirkede en utilfredsstillende Vanding af Ejendommens store Engarealer. Et nyt Stemmeværk er nu under Opførelse og i Forbindelse hermed vil ogsaa Vandingskanal og Digeanlæg blive istandsatte.

Der er i Samarbejde med Vandingsudvalget planlagt kunstig Vanding af Markafgrøder med »Regnkanon« i indeværende Sommer.

Klosterlund. Den tørre Sommer gjorde sig ogsaa her stærkt gældende og bevirkede en meget lille Avl og tilsvarende daarligt økonomisk Resultat. Ogsaa i 1947 var en Del af denne Ejendoms Agermark udlejet til Læggeplads for Tørv. I de store afgravede Mosearealer under Klosterlund er den planlagte Dræning og Kultivering paabegyndt og ventes afsluttet i indeværende Aar.

Fra 1. April 1948 er Inspektør Malmbak ansat som Bestyrer af Ejendommen samtidig med, at Hedeselskabets Maskincentral, for hvilken Malmbak er Inspektør, faar Station paa Klosterlund.

Pontoppidan Mosestation. Som de nærmest foregaaende Aar har Hedeselskabet ogsaa i 1947 udlejet en væsentlig Del af Arealet til Tørveproduktion. Der er i 1947 produceret ca. 4500 t Tørv mod ca. 4675 t og ca. 5800 t de to foregaaende Aar. Igen i 1948 kan der forventes gennemført en omfattende Tørveproduktion. Da der stadig opskæres nye Arealer, indskrænkes Læggepladsarealet, hvorfor der maa for-

ventes nedadgaaende Produktion. Det økonomiske Udbytte har i 1947 været tilfredsstillende.

I 1947 er til Herning Kommune frasolgt et Areal paa ca. 5 ha beliggende lige op til Herning By. Købesummen var 100 000 Kr.

Mergelarbejdet.

I Finansaaret 1947—48 er der ydet *Tilskud til Transport af ialt 238 814 Tons Mergel, hvoraf 49 665 Tons er transporteret pr. Bane og 189 149 Tons pr. Bil, og til Transport af 148 939 Tons Kalk, hvoraf 80 534 Tons er transporteret pr. Bane, 21 117 Tons pr. Baad og 47 288 Tons pr. Bil.*

I Aarets Løb modtog Hedeselskabet Andragender om Tilskud til et Beløb paa noget over 1 700 000 Kr. Statsbevillingen til disse Transporter er paa 1 800 000 Kr., men Forbruget blev kun paa 1 372 799 Kr.

Dette mindre Forbrug skyldtes Vanskelighed ved Fremskaffelse af findelt Kalk, hvorpaa der ogsaa i 1947 var en følelig Mangel. Efterspørgselen efter findelt Kalk er fremdeles meget stort, og der er intet, der tyder paa, at Anvendelsen af dette Kalkningsmiddel vil aftage, idet man mange Steder er gaaet over til Anvendelse af mindre Kalkmængder i hvert Sædomløb for der igennem at opretholde en passende Kalktilstand i Agermarken.

I 1946 omfattede Mergel- og Kalktransporterne (med Fragttilskud) 112 263 Tons. Disse Transporter er saaledes i 1947 mere end *fordoblet*. Grunden hertil er dels den Tildeling af Benzin, der blev givet i 1947, hvorefter Benzin kunde faas til Mergeltransport i samme Udstrækning, som til Brændselstransport, dels Statens Fragttilskud, der bevirker, at Mergel og Kalk kan leveres til nogenlunde rimelige Priser.

Der blev udkørt Mergel med Biler ved følgende 8 Mergelselskaber: Gudum Hede, Rydbjerg, Faurby, Hesselho og Omegn, Varde og Omegn, Skovlund og Omegn, Jelling og Omegn samt Odsherreds Mergelselskab. Desuden blev der i mindre Omfang udkørt Mergel fra ca. 70 Mergellejer.

Ved Halvdelen af de forannævnte 8 Mergelselskaber tinglyses Mergelgælden paa Medlemmernes Ejendomme i Henhold til Mergelloven, medens hele den øvrige Mergeludkørsel er sket mod kontant Betaling.

Indenfor følgende Omraader er der stiftet 11 nye Mergelselskaber:

Fjølstervang-Haunstrup, Toftlund-Kølkær, Gjerndrup (Brørup),

Gudum m. fl. Sogne, V. Nebel, Gludsted, Aadum, Lønborg, Filskov og Omegn, Hobroegnen og Lervang. Ventelig vil en Del af disse nye Mergelselskaber faa udkørt Mergel i 1948, foruden at Mergeltransporten vil blive fortsat ved de Mergelselskaber, der ikke fik Transporten afsluttet i 1947.

Mergeltransporten med Biler er hovedsagelig betalt med de gældende Maksimalpriser, hvortil Staten har ydet et Tilskud af 20 Øre pr. Ton/km indenfor 15 km. Ved Regnskabsaarets Afslutning synes der at være rigeligt med Lastbiler, og der er i adskillige Tilfælde truffet Aftaler om Mergelkørsel til Priser, der ligger 15—20 % under Maksimalprisen, hvorfor man har ment at maatte anbefale en tilsvarende Nedsættelse af Statens Tilskud.

Undersøgelse af Mergellejer og Eftersøgning af Mergel har været fortsat i 1947 og har omfattet ialt 33 Lejer i Jylland og paa Fyn, som fordeler sig saaledes i de enkelte Amter:

Amt	Antal Lejer	Mergelens Betegnelse	Anslaaet Mergelmængde m ³	Indhold af kuls. Kalk i Tørstoffet %
Randers	1	Skrivekridt		
—	1	Mosekalk	4.000	70
Vejle	2	Lermergel	30.000	16
Ribe	2	Lermergel	105.000	26—34
—	1	—	17.000	14
Skanderborg	2	Lermergel	110.000	50
—	3	Mosekalk	47.000	70—90
Ringkøbing	5	Lermergel	107.000	40—55
—	8	—	169.000	25 - 40
—	3	—	17.000	Under 25
Odense	2	Mosekalk	5 000	40 - 64
Svendborg	3	Mosekalk	24.600	81—87

Prøveudtagninger har endvidere fundet Sted hos 29 Lodsejere i Jylland og paa Fyn, hvorved der er udtaget 255 Prøver.

Kalktrangsundersøgelser med Udarbejdelse af Merglingsplaner.

I 1947 er der afsluttet Undersøgelser af 788 Ejendomme med 8802 ha, hvorfra der er udtaget og undersøgt 8009 Jordprøver eller i Gennemsnit omtrent en Jordprøve pr. ha. Et betydeligt Antal af Ejendommene er tillige undersøgt for Kali- og Fosforsyretil.

De afsluttede Undersøgelser er udført for følgende Mergelselskaber samt spredte Ejendomme efter enkeltvis Anmodning:

Fur Mergelselskab	117	Ejend. med	740	ha og	1095	Prøv.
Hesselho og Omegns Merg.	298	«	«	3702	»	« 3411 »
Mølby og Omegns Merg.	177	«	«	2013	«	« 1509 «
Faurby Mergelleje	130	«	«	814	«	« 451 «
Spredte Ejendomme	66	«	«	1533	«	« 1543 «

Til Afhjælpning af Kalktrangen er der beregnet at ville medgaa 47 203 Tons kulsur Kalk.

Jordbundsforholdene i Vandarealer og andre lave Arealer.

Disse Undersøgelser udføres sædvanligvis i Tilslutning til Projekteringen af Landvindingsarbejder og danner her et vigtigt Led for Vurdering af Økonomien ved Tørlægning og Kultivering. Der foretages herunder Maaling af Vanddybde og Maaling af Humus-, Dynd- og Klæglag til fast Bund eller dog til flere Meters Dybde, ligesom der foretages Beskrivelse og Undersøgelse af Jordlagenes Beskaffenhed. I Laboratoriet foretages Bestemmelser for Indhold af Kalk, Kali, Fosforsyre, Kogsalt og Svovlforbindelser m. v.

Vaalse Vig. Ved nævnte Arbejder er der i 1947 afsluttet Undersøgelser af Vaalse Vig paa Falster, der har et vanddækket Areal paa 790 ha. Omtrent Halvdelen af Arealet bestaar af Dyndjord og Resten af Ler samt Ler med tyndere eller tykkere Sandlag.

Lungholm og Strandholm. I de ældre Inddæmninger med tilsluttende lave Arealer under Lungholm og Strandholm paa Lolland er der foretaget en Undersøgelse af Jordbundsforholdene for ialt 2340 ha, hvoraf 958 ha er Lerjord udenfor de egentlige Inddæmninger eller tidligere Øer eller Holme indenfor samme. I selve de lave Inddæmninger bestaar 67 pCt. eller 928 ha af Sand, medens Resten overvejende er sandblandet Ler samt lidt Dynd og Tørv. Udbyttet af disse ældre Inddæmninger er meget ringe.

Vestersø ved Lemvig blev inddiget og tørlagt omkring 1870, men Tørlægningen varede kun forholdsvis faa Aar, og der er normalt en Vandstand paa ca. 1 m i Søen, medens de omliggende Enge er meget vaade. Det samlede Areal udgør 388 ha, hvoraf 103 i selve Søen. Arealerne fordeler sig saaledes: Sand 93 ha, Ler (Mergel) 16 ha, Dynd i større Dybde 125 ha, humusblandet Dynd paa Sand 80 ha og Tørv paa Dynd 72 ha.

I **Assentoft Enge** ved Randers er der udført en orienterende Undersøgelse, som viser, at der her er udbredt Kalktrang og Mangel paa Fosforsyre, medens Kaliumtallene er meget høje.

Danatex

TRÆFIBERPLADER

*er fremstillet fabriksmæssigt
siden 1936 i nøje Samarbejde med
Det danske Hedeselskab*

DANATEX

Træfiberplader er anerkendt af Stats- og Bygningsmyndigheder

DANATEX

Træfiberplader er solgt i meget store Kvantiteter overalt i Landet til al Slags Byggeri og Isolering

DANATEX

Træfiberplader har en aldeles glat Overflade

DANATEX

Træfiberplader kan paa Grund af sin smukke brune Farvetone staa ubehandlet overalt

DANATEX

Træfiberplader mod Kulde - Varme - Fugt - Lyd

DANATEX

Træfiberplader er mærket „Danatex“

Forhandles af Bygningsmaterialeforretninger samt Trælastforretninger over hele Landet

De behøver ikke at betale Overpriser for

Træbetonplader

Troldtekt

Træbetonplader er fremstillet fabriksmæssigt siden 1936 i nøje Samarbejde med Det danske Hedeselskab

Troldtekt

Træbetonplader er anerkendte af Stats- og Bygningsmyndighederne

Troldtekt

Træbetonplader er leveret i Millionvis overalt i Landet til al Slags Byggeri

Troldtekt

Træbetonplader overalt til **BILLIGT NYBYGGERI**
BILLIGE REPARATIONER
BILLIG EFFEKTIV ISOLERING

Troldtekt

Træbetonplader sælges — trods de højeste tekniske Egenskaber — til de laveste Priser:

2½ cm Kr. 4,00 pr. m²

3½ cm Kr. 4,40 pr. m²

5 cm Kr. 5,35 pr. m²

7½ cm Kr. 7,00 pr. m²

Hver enkelt Plade er stemplet „Troldtekt“. - Efterspørgslen er meget stor, men prøv alligevel, om ikke Deres Leverandør skulde have dem. Forhandles af Bygningsmaterialeforretninger samt Trælastforretninger over hele Landet.

Andre Arbejder.

Sandmosen. Hedeselskabet har fortsat bistaaet Arbejdsministeriet og Landbrugsministeriet ved de resterende Arealkøb i Klit- og Moseegnen mellem Blokhus og Slettestrand samt med Driften af Arealerne, herunder med Planlægning og Tilsyn med nu paabegyndte Arbejder med Kultivering af afgravet Mose.

Moseindustrien.

Den usædvanlige strenge Vinter i Februar—Marts 1947, der medførte en fuldstændig Tømning af enhver Form for Brændselslagre her i Landet, bevirkede, at Interessen for den indenlandske Brændselsproduktion ved Begyndelsen af Tørvesæsonen i 1947 var *større* end maaske nogensinde tidligere, og i hvert Fald større end man egentlig kunde forvente, naar det tages i Betragtning, at Krigshandlingerne var ophørt for to Aar siden.

Tørveproduktionen kom i Gang en Maaned senere end normalt, men til Trods herfor opnaaedes der i 1947 en meget stor, og hvad næsten mere er, gennemgaaende en meget god Produktion, fordi Vejrforholdene udviklede sig eksempelløst godt for denne Produktion. Tørvene blev hurtigt tørre, og det tørre Efteraar betingede, at selv de meget sent udlagte Tørv kunde hjemkøres i god Stand.

I Henhold til den Oversigt, der er offentliggjort i Hedeselskabets Tidsskrifts December-Nummer, fremstilledes der

i 1947 ialt ca. 5,2 Millioner Tons Tørv mod ca. 3,7 Millioner Tons i 1946.

Heraf var ca. 1 Million Tons Fræsetørv til Fremstilling af Formbrændsel paa de mange Formbrændselsfabrikker, der er etableret i de senere Aar.

Medens Tørvene uden Vanskeligheder af nogen Art har kunnet afsættes til Maksimalpris, synes Formbrændselsindustrien at være ude i betydelige Vanskeligheder med Hensyn til Afsætningen. Aarsagen hertil er først og fremmest, at de fastsatte Maksimalpriser var forholdsvis alt for høje i Sammenligning med f. Eks. almindelige Tørv af samme Kvalitet, og dernæst, at Kvaliteten af det fremstillede Formbrændsel i alt for mange Tilfælde har været — og fremdeles er — alt for ringe, fordi der ganske kritikløst er produceret løs af uegnet Raamateriale.

Foranstaltningerne fra Myndighedernes Side til Tørveproduktionens Fremme var i 1947 stort set de samme som i de foregaaende Aar og dermed ogsaa de Hedeselskabet paahvilende Opgaver paa

dette Omraade, nemlig Behandlingen af Andragender om Driftslaan af Statskassen, Udtalelser vedrørende Dispensationer, Bestemmelser af 1000 Stk. Priser for Tørv m. v. Der indkom til Hedeselskabet ialt 791 Andragender om Statslaan til Tørveproduktion. Heraf bevilgedes 581 Laan til et samlet Beløb af 6,3 Millioner Kr., men da en Del af Producenterne ikke ønskede at gøre Brug af Laanene, har den samlede Udlaanssum kun udgjort ca. 4,7 Millioner Kr. fordelt paa 437 Laantagere.

Der var i 1947 aabnet Adgang til for Producenter, der arbejdede i særlige vanskelige Moser, at ansøge Landbrugsministeriet om ekstraordinært Statstilskud. Til Behandling af disse Andragender var der nedsat to Udvalg, nemlig et for Sjælland og Lolland-Falster med Kontorchef *Holbøll*, Landbrugsministeriet, som Formand, et for Fyn med Civilingeniør *Damgaard* som Formand og et for Jylland-Fyn med Direktør *Niels Basse* som Formand. Der indkom fra Jylland og Fyn ialt 271 Ansøgninger, og de bevilgede Beløb varierede fra 0,50 til 3,00 Kr. pr. Ton Tørv, der fremstilledes.

Antallet af 1000 Stk.-Prisbestemmelser har i 1947 været langt større end i tidligere Aar, fordi Landbrugsministeriet gjorde Ydelser af Statstilskud til Producenter, der solgte Tørv efter Antal, afhængig af, at Bestemmelsen i Tørvebekendtgørelsen om, at Producenterne er pligtige til at lade Det danske Hedeselskab foretage Prisbestemmelse, blev overholdt.

Hedeselskabet har fremdeles et betydeligt Arbejde med *Undersøgelse af Moser*, og der er ialt i 1947 foretaget Detailundersøgelse af 308 Mosearealer. I mange Tilfælde har Undersøgelsen været foranlediget af Retssager, og der er derefter afgivet Erklæring til Brug for Domstolene.

Selskabet har ligesom i foregaaende Aar foretaget en Opgørelse over, hvor stor Produktionen af Tørvestøelse har været, idet der indhentes Oplysninger fra alle Landets 9 Strøelsefabrikker. Der er herefter fremstillet 310 000 Baller Strøelse mod 262 000 i 1946, altsaa en Stigning paa omved 18 pCt.

Tørvekontrollen.

Den Omstændighed, at Tørvetransporterne i Sommeren 1947 for en stor Del foregik med Biler direkte fra Mose til Købere og ikke som tidligere Aar overvejende med Jernbane, vanskeliggjorde i mange Tilfælde Arbejdet for Tørvekontrollen, der bedst kan udføres ved Tørvenes Omladninger, f. Eks. ved Jernbanevogne eller Skib. I Sæsonens Begyndelse blev da ogsaa en Del ikke leveringsfærdige Tørv afhentet og solgt udenom Tørvebekendtgørelsens Bestemmelser til ængstelige Købere, der med den foregaaende strenge Vinters

Brændselsnød i frisk Minde vilde sikre sig Tørsv for enhver Pris. For i nogen Grad at modvirke denne Trafik indførtes i en Del Tilfælde Kontrol paa selve Moserne.

Det viste sig dog her ligesom ved Afsenderstationerne, at Tørveleverancerne hurtigt standsede, saasnart det rygtedes, at Kontrollen var i Farvandet, hvorfor en saadan Kontrol i mange Tilfælde maatte opgives. Ved Udslibningsstederne, navnlig paa den jyske Østkyst, er der derimod gennemført en omfattende Kontrol, og selv om Vejret for Tørveproduktionen i 1947 var usædvanlig gunstigt, har det desværre vist sig, at en Mængde vaade Tørsv er blevet udslibet til Øerne, navnlig til Sjælland og Bornholm.

Iøvrigt har Kontrollen som de tidligere Aar omfattet saavel en Kontrol med de autoriserede Prøveudtageres Arbejde som med Tørvehandelen i al Almindelighed, og Fordelingen af Kontrolprøveudtagere var ligesom i Fjor saaledes, at 4 virkede Øst for og 8 Vest for Storebælt. Af Prøveudtagerne er i Aarets Løb fratraadt 24 paa Grund af Forflyttelse eller Alder, og 1 er afskediget paa Grund af Uegnethed. I Stedet for er ansat 27 nye Prøveudtagere.

I Aarets Løb er der ved Kontrollen i København, paa Sjælland, Lolland-Falster og Møn udtaget ialt 972 Prøver, hvoraf 137 har angaaet Kontrollering af de autoriserede Prøveudtagere og Resten har vedrørt Kontrollen med Tørvehandler i Almindelighed. I henved 400 Tilfælde har Afgørelserne fra den tilladelige Pris været saaa grove, at Sagerne er blevet forelagt Landbrugsministeriets Tørvekontroludvalg, der i en Række Tilfælde har anmodet de paagældende Politimyndigheder om at rejse Tiltale. I ca. 80 Tilfælde, hvor Overtrædelserne har været mindre grove, er Sagerne sendt til Prisdirektoratet.

Der er endvidere udtaget Kontrolprøver fra Smuldragene paa Formbrændselsfabrikkerne, og i en Del Tilfælde konstateret, at Askeprocenten, beregnet paa Tørstof, har overskredet 30 pCt. Man har foreslaaet Landbrugsministeriet at gøre Handelsministeriet, hvorunder Kontrollen med Formbrændselsproduktionen henhører, opmærksom paa Forholdene.

I Jylland, paa Fyn og Langeland er ialt udtaget 1707 Kontrolprøver. Heraf har 360 angaaet Kontrollering af de autoriserede Prøveudtagere og Resten Kontrollen med Tørvehandelen i Almindelighed, herunder for en stor Del Tørveleverancerne til Flygtningelejrene, navnlig ved Aalborg og Frederikshavn, samt Udslibninger af Tørsv til Sjælland og Bornholm og nogle af de mindre Øer. I ca. 600 Tilfælde, hvor man har konstateret, at Kvaliteterne har afvejet groft (flere Prisklasser) fra den garanterede Prisklasse, eller hvor Tørvene har været ulovlig Handelsvare, er Sagerne blevet forelagt

Landbrugsministeriets Tørvekontroludvalg til videre Foranstaltning. Hvor Afvigelserne har været mindre grove — det drejer sig om ca. 250 Tilfælde — har man anmodet de lokale Prisudvalg om at forandlede en Prisregulering. I Resten af Tilfældene er Sagerne henlagt eller ordnet i Mindelighed efter Hedeselskabets Henstilling.

Endvidere er der efter Landbrugsministeriets Anmodning til Brug ved Behandling af Statstilskudssager i over hundrede Tilfælde foretaget Kontrolundersøgelser hos Producenter, der har solgt Tørv efter Antal uden at have ladet foretage den i Tørvebekendtgørelsen foreskrevne Undersøgelse. Det er herved konstateret, at Tørvene i mange Tilfælde er solgt til en for høj Pris pr. 1000 Stk. samt, at det anvendte Omregningstal har givet et større Antal Tons, end der i Virkeligheden er produceret. Dette har medført, at Statstilskudet i en Del Tilfælde er blevet nægtet eller ialtfald nedsat, og i enkelte meget grove Tilfælde har det givet Anledning til, at der er rejst Til-tale mod vedkommende Producent.

Endelig har Tørvekontrollen i Aarets Løb paa Anmodning assisteret Krisepolitiet og Prisdirektoratet ved Undersøgelser angaaende ulovlige Tørvehandler samt, foruden i de nævnte Sager, afgivet Erklæringer eller ført Korrespondance i ca. 350 Tilfælde om Sager vedrørende Tørvekontrollen.

Til sidst skal nævnes, at der i Lighed med de tidligere Aar er indhentet Oplysninger fra samtlige autoriserede Prøveudtagere og Laboratorier om Antallet af Prøver og Analyser og om, hvorledes

*Analysernes procentiske Fordeling over Prisklasserne
i 1942, 1943, 1944, 1945, 1946 og 1947.*

Aar	1942	1943	1944	1945	1946	1947
Produktionens Størrelse Mill. Tons.....	4,8	6,2	5,8	5,7	3,7	5,1
Antal Analyser	34.581	51.464	35.807	32.754	24.565	33.043
„Analysetæthed“ (Tons pr. Analyse)	1:138	1:112	1:162	1:174	1:150	1:154
Vand+Aske Klasse						
under 35,0 %/o I	14,0	21,4	18,3	16,0	12,5	31,5
35,1—40,0 %/o II A	18,2	23,0	20,4	20,5	19,5	20,5
40,1—45,0 %/o II B	22,6	24,7	24,4	23,6	26,9	21,2
45,1—50,0 %/o III A	19,5	17,2	18,3	18,8	20,5	14,0
50,1—55,0 %/o III B	13,8	8,6	10,7	11,1	11,1	7,2
55,1—60,0 %/o	7,1	3,5	5,0	5,8	5,7	3,4
over 60,0 %/o	4,8	1,6	2,9	4,2	3,8	2,2

Fordelingen har været over de forskellige Prøveudtagningssteder og Prisklasser m. v. En udførlig Redegørelse herover er givet i Hedeselskabets Tidsskrift Nr. 2, 1948.

Et Billede af Tørvenes Kvalitet i 1947 til Sammenligning med de foregaaende Aar faas af omstaaende Tabel.

Som Helhed tegner Billedet sig noget lysere end de tidligere Aar, hvilket ogsaa maatte ventes efter den endog ganske usædvanlig gunstige Sommer for Tørveproduktionen. Alligevel — og det er sikkert endda en for mild Vurdering — har knap en Trediedel af Produktionen lovligt kunnet sælges i Klasse I. At en betydelig større Del er blevet handlet i denne eller næsthøjeste Klasse synes at have været Tilfældet ved Betragtning af de i denne Beretning nævnte konstaterede Overskridelser, hvoraf 1000 Tilfælde har været saa grove, at Sagerne har givet Anledning til Overvejelse om Rejsning af Tiltale. Dette viser, at Tørvekontrollen desværre har været særdeles paakrævet.

Laboratoriet.

Der er i 1947 udført ialt 44 657 Analyser, hvilket er en Stigning paa ca. 8000 siden i Fjor.

Vedrørende Tørv er udført 7824 Analyser, vedrørende Tørvesmuld 205, vedrørende Formbrændsel 73, vedrørende Brunkul 6598, vedrørende Stenkul 3 og vedrørende Moseeg 3. Endvidere har Jordbundsanalyserne andraget 28 496, Mergel- og Kalkanalyser 1206 og Undersøgelser af speciel Art 249. Navnlige er Jordbundsanalysernes Antal steget betydeligt, men ogsaa Brændselsanalysernes Antal er stadig steget noget, saaledes at disse Analyser endnu udgør en betydelig Del (ca. 33 pCt.) af det samlede Antal Analyser.

At *Jordbundsanalyserne* er steget saa stærkt, skyldes formentlig, at der atter er kommet Gang i Merglings- og Grundforbedringsarbejderne. I Forbindelse hermed har Hedeselskabet i 1947 medvirket ved Udtagning af ca. 6500 Jordprøver.

Mineraljorder.

Reaktionstal	under 5,0	5,0—6,0	6,1—7,0	over 7,0	Ialt
Antal Prøver.....	325	4181	1738	144	6388
Procentisk Fordeling.....	ca. 5	ca. 66	ca. 27	ca. 2	100

Humusjorder (Mose- og Engjorder).

Reaktionstal	under 4,0	4,0—5,0	5,1—6,0	over 6,0	Ialt
Antal Prøver.....	16	62	—	—	78
Procentisk Fordeling.....	20,5	79,5	—	—	100

I store Træk har Analyserne i ca. 5 pCt. af Mineraljorderne vist stærk Kalktrang, ca. 66 pCt. har vist Kalktrang, ca. 27 pCt. har ligget paa Overgang til Kalktrang og ca. 2 pCt. har ikke vist Kalktrang. Analyserne vedrørende Humusjorderne har alle vist Kalktrang i stærkere eller svagere Grad.

Fordelingen af Mergel- og Kalkanalyserne, der i 1055 Tilfælde er udført paa Foranledning af Hedeselskabets Mergelafdeling, har vist, at Indholdet af kulsur Kalk hyppigst (i ca. 25 pCt. af Prøverne) har ligget mellem 30 og 40 pCt. Langt den største Del af Kalk- og Kridtprøverne har haft over 90 pCt. kulsur Kalk i Tørstoffet. *Gennemsnitsvandindholdet* i disse Prøver har været 15,4 pCt.

Brunkulsanalyserne, der i langt den overvejende Grad er udført for Statens Brunkulstilsyn, har haft følgende procentiske Fordeling over de forskellige Prisklasser:

Prisklasse	—	17 Kr.	19 Kr.	21 Kr.	23 Kr.	—
(nyttig Brændværdi i k. cal.)	(under 1950)	(1950—2200)	(2200—2450)	(2450—2700)	(2700—2950)	(over 2950)
Procentisk Fordeling ..	6,9	20,2	31,7	29,1	9,6	2,5

Herefter har henved $\frac{2}{3}$ af alle Brunkulsanalyserne med Hensyn til nyttig Brændværdi vist Kvaliteter svarende til 19 og 21 Kroners Kul. *Gennemsnitsvandindholdet*, der i øvrigt kun har varieret faa Procent med Aarstiderne, har været ca. 48 pCt. og *Gennemsnitsaskeindholdet* har været ca. 9,5 pCt.

Tørveanalyserne har vist, at Gennemsnitsværdien af den nyttige Brændværdi for de undersøgte Prøver af færdige Tørve har været ca. 3400 k.cal. ved 25 pCt.'s Vandindhold og ca. 5600 k.cal. i vand- og askefri Substans. Ved 25 pCt.'s Vandindhold har Askeindholdet i Gennemsnit været ca. 11 pCt. og Svovlindholdet ca. 0,9 pCt.

11 Prøver af Tørvesmuld viste ved 25 pCt.'s Vandindhold gennemsnitlig en nyttig Brændværdi paa ca. 3000 k.cal., et Askeindhold paa ca. 17 pCt. og et Svovlindhold paa ca. 0,40 pCt.

Endelig skal nævnes, at en Prøve af Moseeg viste følgende Sammensætning:

Vand %	Aske %	Nyttig Brændværdi	Brændværdi i vand- og askefri Substans
18,5	4,6	3324 k.cal.	4466 k.cal.

Som Eksempel paa *Undersøgelser af speciel Art* skal anføres en Analyse af en Ajleprøve taget fra en Beholder, hvor Saften fra Gaardens Ensilagebeholder er blandet med Ajlen (ca. 1 m³ Saft + 25 m³ Ajle):

	Milligram/Liter	Procent
Inddampningsrest (Tørstof)	33 030	ca. 3,3
Glødningstab (organisk Stof)	12 180	« 1,2
Gødningsrest (Aske)	20.850	» 2,1
Fosforsyre (P ₂ O ₅)	103	» 0,01
Kali (K ₂ O)	10 550	« 1,06
Total Kvælstof (beregnet som NH ₃)	6 500	« 0,65
Ammoniak (NH ₃)	6 150	« 0,62
Reaktionstal(pH)	ca. 10	

Undersøgelsen, der er udført for Hedeselskabets »Ensilageudvalg«, viser, at Saften ikke har haft nogen skadelig Virkning paa Ajlebeholderen eller Ajlens Sammensætning, idet Reaktionstallet som sædvanlig er meget højt og Næringsstoffindholdet endog forøget til lidt over middel. Man har til Hensigt at fortsætte med saadanne Undersøgelser og vil i den kommende Sæson søge at fremskaffe Prøver og Analyser fra forskellige Landbrug, hvor Ensilagesaften ledes til Ajlebeholderen.

Hedeselskabet og Vandløbslovgivningen.

Den 18. April 1947 fremsatte Landbrugsministeren i Landstinget Forslag til Vandløbslov og Forslag til Lov om Landvæsensretter, og dermed er den sidste Fase indledet i det store Arbejde, som begyndte i 1933 med Nedsættelse af en Kommission til Revision af Vandløbslovgivningen og som resulterede i den store Kommissionsbetænkning af 17. Januar 1941.

Hedeselskabet har selvfølgelig været levende interesseret i dette Arbejde og har haft Lejlighed til at gøre sig bekendt saavel med Kommissionsforslaget som med de for Rigsdagen forelagte Lovforslag. I Juni 1945, da man kunde forvente Lovforslagene forelagt paa Rigsdagen, nedsatte Hedeselskabet et internt Udvalg til at gennemgaa Kommissionsbetænkningen samt de for Rigsdagen foreliggende Udkast til Lovforslag. Denne Gennemgang forstærkede det udmærkede Indtryk man havde faaet af Kommissionsforslaget, som ogsaa kun gav Anledning til enkelte Bemærkninger fra Hedeselskabets Side, medens man i de for Rigsdagen foreliggende Lovudkast mente at maatte kritisere en Del af de større Ændringer, som forskellige Myndigheder og Institutioner havde

faaet indført i Kommissionsforslaget. Hedeselskabets Betænkning blev i Januar 1946 indsendt til Landbrugsministeriet og resulterede da ogsaa i, at forskellige af Hedeselskabets Ændringsforslag blev optaget i Lovudkastet. Under Lovforslagets Behandling i Landstinget fik Hedeselskabet yderligere Lejlighed til at fremføre sine Synspunkter overfor det nedsatte Udvalg. Det har glædet Hedeselskabet, at man fra Lovgivningsmagtens Side har fundet Anledning til at ændre enkelte af de Bestemmelser, som har givet Hedeselskabet dets største Betæneligheder.

Lovforslaget behandles nu i et af Folketinget nedsat Udvalg. Vi haaber, at de Erfaringer, Hedeselskabet har indvundet gennem et langt Livs Beskæftigelse med Vandløbsproblemer, og som man har haft Lejlighed til at fremføre overfor Ministeriet og Rigsdagsudvalgene maa give sig Udslag i det Lovkompleks, som antagelig i Aar kan forventes vedtaget af Rigsdagen.

Udvalgsarbejde m. m.

I det følgende skal nævnes en Række Udvalg m. m., hvori Hedeselskabet er repræsenteret, og Udvalg, som Hedeselskabet selv har nedsat til Undersøgelse af foreliggende Problemer.

I 1947 har *Ensilageudvalget*, for hvilket Afdelingsleder *Parbo* er Formand, fortsat Arbejdet med Undersøgelse af Aarsagerne til, at Afløb fra Ensilagebeholdere foraarsager Tilstopning af de Drænelinger, hvortil Afløbet føres. I Efteraaret 1947 lykkedes det at faa igangsat Forsøg med Oppumpning af Ensilagesaft i Ajlebeholdere, dette Forsøg er nærmere omtalt andet Steds. For at faa fast Grund under Fødderne maa man formentlig i endnu et Aar fortsætte Undersøgelserne.

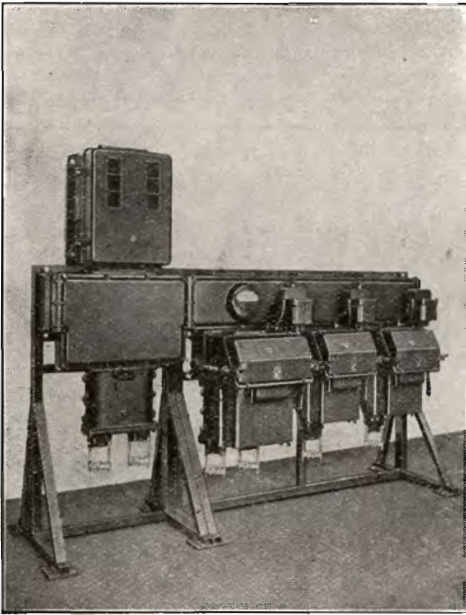
Dræningsudvalget, for hvilket Afdelingsleder *Schledermann Larsen* er Formand, har fortsat Arbejdet. Udvalgets Betænkning er i Øjeblikket under Udarbejdelse.

Norm-Udvalget for Betonrør, der er nedsat af Dansk Ingeniørforening, og hvor Afdelingsleder *Parbo* er Medlem og hvor Afdelingsleder *Schledermann Larsen* har medvirket som særlig Sagkyndig, har i Aarets Løb foretaget Undersøgelser over, hvilke Styrkekrav der kan stilles til særlig store Betonrør, ligesom der er arbejdet med Spørgsmaalet om Normering af store Brønde.

De indenfor *Grundforbedringsafdelingerne* nedsatte to Udvalg vedrørende en Modernisering af Hedeselskabets Konditioner for Udførelsen af større kulturtekniske Arbejder, Dræningsarbejder m. v. har fuldført sit Arbejde.

Afdelingsleder *Schledermann Larsen* er blevet Formand for et Udvalg nedsat af de jyske Grundforbedringsudvalg med den Opgave at tilrettelægge den praktiske Prøveordning ved Undersøgelse af Drænrør m. v., der skal udføres paa Teknologisk Institut i Aarhus.

Landbrugsministeriets Moseudvalg, der blev nedsat i 1945, og som har til Opgave at udarbejde en Plan for en fornyet Undersøgelse af alle Danmarks Moser samt fremkomme med en Redegørelse

LK

kapslede Lavspændings- Fordelingsanlæg

med driftssikre, automatiske
Motorskabe

kan leveres i Kombinationer
og Størrelser passende for et-
hvert Pumpeanlæg.

Forslag og Tilbud paa Forlangende.

LAUR. KNUDSEN MEKANISK ETABLISSEMENT A/S

AARHUS TLF. 7133

KØBENHAVN TLF. C. 1002

Andelsbanken

A. m. b. A.

Hovedkontor: København

28 Afdelinger og
60 Kontorer i Provinsen

Andelskapital: 26,1 Millioner Kroner

Reserver: 8,6 Millioner Kroner

Anvend Tørvestrøelse ved Dræning...

Paa Jorder med fint sandet Undergrund kan en Tilsanding af Drænrørene forebygges ved Anbringelse af et Lag Tørvestrøelse („Hundekød“) omkring Stødtugerne, ligesom Tørvestrøelse med Fordel benyttes ved Dræning i stiv Lerjord. Spørg Hedeselskabet.

AKTIESELSKABET

DANSK GALOCHE- OG GUMMIFABRIK

Kjøbenhavn

Kjøge

Vejle Bolte-
& Møtrikfabrik

Grundlagt 1899

Telefon 2120

Telegr.-Adr.: Boltefabriken

Alle Slags Bolte, Skruer
og Skinnespiger

Nivaagaard Teglværk

Nivaa Telefon Nr. 9

DRÆNRØR . MURSTEN . TAGSTEN

Aktieselskabet

BRØDRENE BRINCKER

Greisdals Hammerværk pr. Vejle — Grundlagt 1867

Specialitet Tørvegøbe, Tørvespader, Drænværktøj, Lyngleer.

Alle Slags Gøbe, Forke, Spader, Roehakker, Høstleer
og Haveredskaber leveres med fuld Garanti.

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

vedrørende den skete Udnyttelse af Moserne, har udarbejdet en foreløbig Plan. Udvalgets Arbejde er dog i nogen Grad stillet i Bero, fordi Forholdene har medført, at det fremdeles er paakrævet at foretage en ekstraordinær stærk Udnyttelse af Moserne til Tørveproduktion.

Udvalget for kunstig Vanding, som Botaniker *N. C. Nielsen* er Formand for, har fortsat Arbejdet, saaledes som det andet Steds er omtalt. En foreløbig Beretning er udsendt og offentliggjort i Hedeselskabets Tidsskrift.

I en Aarrække har 10 af Hedeselskabets Funktionærer virket som sagkyndige Medlemmer af forskellige Grundforbedringsudvalg.

Som Repræsentant for Hedeselskabet er Afdelingsleder, Skovrider *B. Steenstrup* Medlem af Statens Skovnævn, Udvalget til Hedeskovenes Foryngelse, den af Landbrugsministeriet nedsatte Kommission til Revision af Hegnsloven, Medlem af Bestyrelsen for Dansk Skovforening, Medlem af De samvirkende Plantningsforeningers Bestyrelse og Medlem af det af Landboforeninger og Husmandsforeninger nedsatte Læplantningsudvalg.

Selskabets Direktør er som Repræsentant for Hedeselskabet Medlem af Statens Landvindingsudvalg, Statens Mergeludvalg, Landbrugsministeriets Brændselsudvalg, Landbrugsministeriets Udvalg for Han Herreds Vejler og varetager tillige Hvervet som Formand for Landbrugsministeriets Moseudvalg, hvor Konsulent *Krøigaard* er Sekretær. Direktøren er tillige Formand for Bestyrelsen for den selvejende Institution Kongenshus Mindepark.

Personaleforhold.

Hedeselskabets Personale har i Aaret 1947 gennemsnitlig udgjort ca. 330 Mand, en mindre Nedgang i Forhold til de foregaaende Aar. Antallet af fast normerede Stillinger er efter den nu pr. 1. April 1948 gennemførte Revision af Lønregulativet 135 mod 57 i 1944. Forholdet mellem Antallet af faste og løst ansatte Funktionærer er saaledes væsentlig forbedret i de senere Aar, hvilket har haft den ønskede Virkning, at Vanskelighederne med at fastholde det kvalificerede Personale, som en Del Aar var meget store, nu ikke længere gør sig saa stærkt gældende.

Hertil kommer 72 Mand ved Hedeselskabets flyvende Korps.

I 1947—48 har Hedeselskabet for første Gang ydet et Tilskud paa 2000 Kr. til Udsendelse af »Hedeselskabets Funktionærblad«, der væsentligt har behandlet rent faglige Emner.

Af den Oversigt over Hedeselskabets Virksomhed, jeg nu har givet, vil det fremgaa, at Selskabet ogsaa i det forløbne Aar har udført et omfattende Arbejde for at nyttiggøre og frugtbargøre Danmarks Jord, saaledes som det er vort Selskabs Formaal.

Arbejdet under *Plantningsafdelingen* vil blive fortsat efter den gamle Linie.

Anlæg af nye Plantager maa være en vigtig Sag i disse Aar, og

Hedeselskabet maa søge Vilkaarene for saadanne Plantageanlæg forbedrede mest mulig, dels ved Forsøg paa at fastholde, evt. forbedre de nugældende Tilskudsregler, dels ved at rationalisere og billiggøre Arbejdstekniken.

De ældre Plantager har Krav paa bedst mulig Hjælp (teknisk og økonomisk) til nødvendige Foryngelsesarbejders Gennemførelse og paa en Forbedring af Prisforholdene for det udbudte Træ.

Plantageudkant med nyanlagt Løvtræ-Læbælte.

Læplantningen maa ikke alene af Hensyn til Jordbrugets Erhverv, men ogsaa af nationaløkonomiske Grunde, fremmes mest mulig: Ved direkte økonomisk Støtte, ved Anvendelse af rationelle Maskiner og Arbejdsmetoder og derved, at kyndigt Mandskab stilles til Raadighed til Planlægning og Organisation af Arbejdet.

Vi vil sætte alle Kræfter ind for at løse disse Arbejder.

For *Landvindingsarbejderne* er der i det forløbne Aar sket en lille Lysning, idet de allerede paabegyndte Arbejder efter Arbejdsministeriets Cirkulære af 9. December 1947 vil kunne fuldføres, og en stor Del af disse Arbejder er nu i fuld Gang. Desværre stiller Arbejds- og Materialesituationen væsentlige Hindringer for Gennemførelse af de øvrige godkendte Landvindingsarbejder. Det tilkommer andre end mig at bedømme, om Arbejds- og Materialesituationen er saa alvorlig, at den maa forhindre en større Gennemførelse af disse

for vor Landbrugsproduktion saa vigtige Arbejder, men jeg ønsker at fremhæve, at de Landvindingsarbejder, der er i Gang for Tiden, saa godt som udelukkende gennemføres ved Maskinkraft, som jo forøvrigt for disse Arbejder ogsaa er væsentlig billigere end Haandkraft, og der kan formentlig næppe paavises andre Arbejder af saa produktiv en Karakter, hvor der anvendes saa faa Materialer i Forhold til de samlede Udgifter. Paa Grund af Anvendelse af Maskinkraft mister Landvindingsarbejderne ganske vist deres Karakter af Beskæftigelsesarbejder, hvilket jeg imidlertid ikke under de nuværende Forhold kan beklage. Der lægges efter min Mening for lidt Vægt paa Landvindingsarbejdernes samfundsmæssige Betydning gennem disse Arbejders produktionsskabende Virkning, og man har ved Arbejdsministeriets Cirkulære og ved udelukkende at optage Arbejderne paa Beredskabsliste placeret dem som Beskæftigelsesforanstaltninger, bl. a. i Modsætning til Grundforbedringsarbejder, der har ganske samme Karakter som Landvindingsarbejder.

Jeg haaber, det af samfundsmæssige Grunde fremefter maa blive muligt at fremme gode Landvindingsarbejder i stort Omfang. De nærmeste Krav maa være, at saavel alle de paabegyndte som alle de godkendte, men endnu ikke paabegyndte Arbejder snarest maa blive bragt til Udførelse under saadanne Vilkaar, at de forholdsvis hurtigt og uden at blive væsentlig fordyrede af Restriktioner o. lign. kan bringes til Afslutning. Det er dernæst mit Haab, at Forholdene maa udvikle sig saadan, at der bliver gode Muligheder for at udfolde nyt Initiativ paa Landvindingsomraadet. Det er for Tiden vanskeligt med god Samvittighed at gaa ind for, at nye Landvindingsopgaver tages op alene af den Grund, at man ikke kan sige de interesserede Lodsejere noget om, *hvornaar* der kan være Mulighed for at gennemføre Arbejdet med Landvindingslovens Støtte. Landvindingsarbejderne bør have en fremskudt Plads, naar der træffes Afgørelse om Iværksættelse af Arbejder med offentlig Støtte.

Dræningsarbejdet har ogsaa i 1947 haft et meget betydeligt Omfang. De af Hedeselskabet fuldførte Arbejder har jo omfattet 14 000 ha til en Bekostning af 15 Mill. Kroner. Jeg regner med, at dette Aars Dræningsarbejde vil forøge Landbrugsproduktionen med mindst 14 Mill. Foderenheder. Der er desværre meget, der tyder paa, at Dræningsarbejdet vil gaa tilbage. Det er ihvert Fald en Kends-

gerning, at Anmodninger om Udarbejdelse af Planer ikke indgaar i samme Omfang som tidligere. Det har i nogen Grad sin Aarsag i sidste Aars Sommertørke, men det skyldes ogsaa, at Dræning efterhaanden er en kostbar Foranstaltning. Vi maa ogsaa her finde ud af, om vi kan billiggøre Arbejdet ved tekniske Hjælpemidler. Det er meget vigtigt, og ikke mindst under de nuværende Forhold, at dette Arbejde ikke stagnerer, thi som jeg sagde i Fjor: »Det er jo en Selvfølge, at netop i en Tid, hvor Arbejdskraften er sparsom og dyr og hvor Driftsudgifterne i det hele taget er store, er særlig vigtigt, at Driftsapparatet — og da først og fremmest Jordbundstilstanden — er i Orden«.

Mergelarbejdet er i absolut Fremgang. Mergel- og Kalktransporterne paa Trafikbanerne er af et betydeligt Omfang og mange nye Mergelselskaber er i det forløbne Aar organiseret og har paa-begyndt Udkørselen af Mergel. Vore Landbrugsjorder er i stort Omfang kalktrængende. — Det er glædeligt og betydningsfuldt, at der nu atter bliver Mulighed for at hjælpe Landmændene paa dette Omraade.

Aaret 1947 blev som allerede nævnt et særdeles godt Aar for *Tørveproduktionen*, og der blev stort set produceret det Kvantum Tørv, der blev Brug for, saaledes at vi i 1948 undgik en Brændselsknaphed, som den Landet oplevede i Februar—Marts 1947.

Hvordan det vil gaa i det kommende Aar, kan der ikke siges noget om med Sikkerhed, men der maa ganske utvivlsomt regnes med en væsentlig Nedgang i *Tørveproduktionen*, selv om Arbejdet kunde igangsættes tidligt og selv om det hidtil har været begunstiget af Vejrforholdene. Der er ingen Tvivl om, at den betydelige Nedsættelse af Statstilskudet har afholdt adskillige fra at gaa i Gang, og der kan hos de igangværende Virksomheder spores en Tilbøjelighed til at holde igen, bl. a. fordi Afsætningen er daarlig. Dobbeldrift er en sjælden Foreteelse i Aar.

Det nyeste Skud paa Moseindustriens Stamme — Formbrændslet — møder betydelige Vanskeligheder, fordi Afsætningen har svigtet. Det kan heller ikke skjules, at alt for meget af det fremstillede Formbrændsel har været af for tarvelig Beskaffenhed. Saafremt Kvaliteten blot er tilstrækkelig god, nærer jeg ikke Tvivl om, at

ogsaa Formbrændslet vil kunne afsættes, ikke mindst fordi Prisen nu er kommet ned i et mere rimeligt Leje.

Der er mange Gange fra Hedeselskabets Side slaaget til Lyd for det nødvendige i, at Arbejdet i Moserne tilrettelægges saaledes, at store Dele af de afgravede Arealer snarest muligt og med mindst mulige Omkostninger kan bringes under Kultur. Jeg vil dog gerne igen saa indtrængende som muligt henstille til alle Tørveproducent-

Knivharvning af nypløjet Hede.

terne, at man allerede samme Aar, som Afgravningen finder Sted, jævner Tørvegravens Bund til Gavn for den Kultivering, som Landet ikke har Raad til at undlade.

Tørveproduktion og Tørvekontrol har krævet meget Arbejde af Hedeselskabet ogsaa i 1947, og hvor lang Tid endnu, dette Arbejde skal fortsætte, ved ingen. Vi maa ønske, at denne Virksomhed snarest maa kunne bringes ind i et naturligt Leje. Vi har her i Landet de bedste Muligheder for at forædle Foderstoffer til Smør og Flæsk, men sikkert de ringeste Muligheder for at drive en omfattende Brændselsproduktion.

De vel tilrettelagte, solide Virksomheder vil dog altid have deres Berettigelse, idet de foruden at dække det naturlige Behov for Tørv skal kunne danne Stammen i en udvidet Produktion, om en saadan atter gøres paakrævet.

Naar normale Forhold paa dette Omraade indtræder maa vi have gjort Status over vore tilbageværende Tørvebeholdninger. Vi maa kende deres Omfang og Kvalitet og vide, hvor de er placeret.

Ved Aarsmødet i 1944 gav jeg Meddelelse om, at Hedeselskabet havde taget op til Undersøgelse Spørgsmaalet om *kunstig Vanding af Landbrugsafgrøder*. Vi havde udarbejdet et enkelt Projekt og vi havde søgt Landbrugsministeriet om en Bevilling til Støtte for saadanne Anlægs Iværksættelse. Hedeselskabets Forslag om paa dette Omraade at tage et nyt Arbejde op blev velvilligt modtaget i Landbrugsministeriet. Vi modtog en Bevilling og det første Anlæg af den Art blev som bekendt iværksat paa Statens Forsøgsstation i Store Jyndevad. Vi har i de forløbne Aar udarbejdet en Del Projekter for saadanne Anlæg, der ogsaa er kommet til Udførelse, og Hedeselskabets Teknikere følger nøje de Resultater, der her kommer frem.

Spørgsmaalet om Rentabiliteten ved kunstig Vanding af Landbrugsafgrøder er ikke endnu tilstrækkelig klarlagt, men jeg tør dog sige med større Sikkerhed end i 1944, at jeg anser det for sandsynligt, at der her bliver Tale om Gennemførelse af Opgaver, der kan blive af stor Betydning for Landbruget og især for Landbruget i Jyllands magre Egne. Det gælder nu blot om, at Sagkundskaben har tilstrækkelig Haand i Hanke med de Anlæg, der iværksættes, at man ikke gaar hurtigere frem, end at man har bedst mulig Sikkerhed for at have fast Bund under Fødderne.

Af de mange faglige Udvalg, Hedeselskabet i de senere Aar har nedsat, er der i det forløbne Aar udført et omfattende Arbejde, der utvivlsomt paa de forskellige Omraader vil bane Vej for nye Fremskridt.

Hedeselskabet har en stor Stab af erfarne og dygtige Fagmænd paa alle de Arbejdsomraader, hvor Selskabet udfører sin Gerning, og Selskabet kan glæde sig over, at dets Tjenestemænd mødes med Tillid overalt i Befolkningen. Vi maa sætte alt, hvad vi evner ind for at bevare og antage de bedste Kræfter for Hedeselskabets Arbejde, saaledes at vi ogsaa fremefter kan yde det solide Arbejde, der betinger den Tillid, Selskabet nyder i Befolkningen og hos Myndighederne.

Jords Vandkapital.

Undersøgelse Nr. 4 den 29. Juni 1948.

Kaalroerne er udtyndede, og Planterne staar med 5—6 kraftige Blade. *Bygafgrøden* er netop skredet helt igennem og staar med 90—110 cm høje, blaagrønne Planter — i det store og hele en god Bygmark.

Nedbør i Tiden fra den $14/6$ — $29/6$ ved Viborg Katedralskole:

Den 15. Juni	6,4 mm
» 16. »	2,0 »
» 17. »	10,2 »
» 18. »	2,3 »
» 19. »	0,1 »
» 21. »	0,4 »
» 22. »	12,7 »
» 27. »	0,2 »
» 28. »	4,2 »

Ialt 9 Nedbørsdage med 38,5 mm

Forskydninger i Vandkapitalen fra $14/6$ — $29/6$ 1948.

Prøve- udtagnings- dybder	Bereg- nings- dybder	Kaalroemarken 1948			Bygmarken 1948		
		Beholdninger i mm		Diff. mm	Beholdninger i mm		Diff. mm
		d. $14/6$	d. $29/6$		d. $14/6$	d. $29/6$	
cm	cm						
10—20	0—25	51	52	+ 1	40	32	÷ 8
30—40	25—60	75	71	÷ 4	63	47	÷ 16
70—80	60—100	93	84	÷ 9	87	67	÷ 20
Sum		219	207	÷ 12	190	146	÷ 44
÷ utilgængeligt Vand ..		100	100		100	100	
Tilgængeligt Vand		119	107	÷ 12	90	46	÷ 44

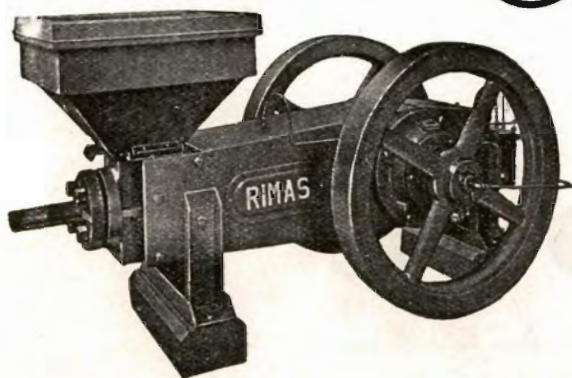
Samlet Oversigt over de hidtidige Forskydninger.

	Forskydninger i mm i Perioderne				Restbeholdninger i mm af tilgængeligt Vand efter 68 Dage
	$\frac{22}{4}$ — $\frac{24}{5}$ (32 Dage)	$\frac{24}{5}$ — $\frac{14}{6}$ (21 Dage)	$\frac{14}{6}$ — $\frac{29}{6}$ (15 Dage)	Sum (68 Dage)	
Kaalroemarken:					
0—25 cm	÷ 1	÷ 1	+ 1	÷ 1	27
25—60 -	÷ 4	+ 1	÷ 4	÷ 7	36
60—100 -	+ 1	÷ 4	÷ 9	+12	44
Sum....	÷ 4	÷ 4	+12	+20	107
Bygmarken:					
0—25 cm	÷ 7	÷ 8	÷ 8	+23	7
25—60 -	÷ 4	÷ 9	+16	+29	12
60—100 -	+ 1	÷ 2	+20	+21	27
Sum....	÷10	+19	+44	+73	46

Da Periodens Nedbørsmængde er falden som jævn Regn, og da Jordens Udtørring har været stærkt fremadskridende for Bygmarkens Vedkommende, begaas der næppe nogen større Fejl ved at antage, at den i Perioden faldne Nedbør — 38,5 mm — fuldt ud kan medregnes til Bygafgrødens totale Vandforbrug. For den omhandlede Periode paa 15 Dage vil Bygafgrødens Vandforbrug herefter have andraget 38,5 mm + Tilskuddet paa 44 mm fra Jordens Vandreserver — ialt 82,5 mm eller ca. 5,5 mm i Gennemsnit pr. Døgn. Saafremt Vandforbruget i den nærmest kommende Tid vil ligge paa tilsvarende Højde, kan det ud fra Rodomraadets Restbeholdning af tilgængeligt Vand paa 46 mm skønnes, at der inden ca. 8 Dage skal falde en god Nedbør, saafremt Bygafgrødens normale Udvikling skal fortsættes. For første Gang i Vækstperioden staar Bygafgrøden overfor et kritisk Stadium i Vandforsyningen.

Af den skematiske Oversigt over de hidtidige Forskydninger vil det endvidere med stor Tydelighed fremgaa, hvorledes Jordens Vandbeholdninger i Bygmarken efterhaanden tages i Brug i større og større Dybder.

Martin Olsen.

RIMAS

Briketpressere
 Formbrændelspressere
 Formtørvspresere
 Ælteværker
 Originale Reservedele
 leveres omgående fra Lager

RINGSTED JERNSTØBERI & MASKINFABRIK A/S

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314

Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Røde

Drænrør

2"-12"

- Fredenshøj
- Teglværk

Asbenrea . Telefon 2127

SPEJLBORGS PLANTESKOLE

BRØNDERSLEV
 Telefon 382

SKOV-, LÆ-
 OG HÆKPLANTER

Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium

ved R. KROGH

ODENSE

Telefon 1731 . 2 Lin.

Røde - 2"-12" - Drænrør.

Forlang Tilbud.

Akts. Frederiksholms Teglværk & Kalkværk.
 Rosenørnsallé 18. - København V. - Central 282.

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. BIRK . Forel. Tlf. Rødkjærsbro 14

Fører kun Δ mærkede Varer.

Alle Arter Betonvarer til Afvanding og Kloak føres.

FORLANG TILBUD

Jordbrugskalk.

Pulv. Kridt.

Gug Kalkværk A/S,

Gug ved Aalborg.

Alle Henvendelser
 bedes rettet til

Salgskontoret:

Elmeallé 2, Hasseris, Aalborg.
 Telefon 2908.

STRYG elektrisk ...

A/s Fiskbæk Briketfabrik

SPRIT

til teknisk Anvendelse.

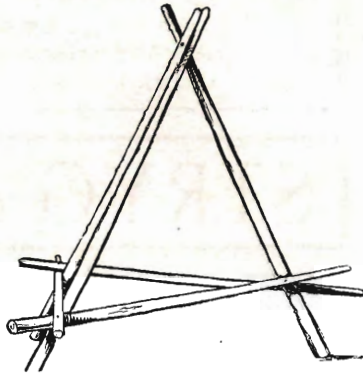

DAE

A/S DANSK AKKUMULATOR-
OG ELEKTRO-MOTOR-FABRIK

ODENSE

STATIVER til Tørring af Hø og Frøafgrøder af runde Granrafter

Maal: Ben og Tværlægter $3\frac{1}{2}$ Al. \times $1\frac{1}{4}$ —2" Top. Stativerne kan slaas sammen under Transport og Opbevaring. Pris 4,50 Kr. pr. Stk. ab Station

Hedeselskabets flyvende Korps, Viborg
Telefon Viborg 1583

Den danske Jordfræser

Aktieselskabet

CHR. ANDERSENS MASKINFABRIK

Holbæk - Telf. 52 . 752 . 1239 - Telegram-Adresse: Acam

leveres i 3 Størrelser:

Traktorfræseren

til Kultivering af Mose- og Engarealer eller til Arbejde i større Plantager og i det almindelige Landbrug, hvor man ønsker en intensiv Behandling af Jorden, samt

D. P. 60 og D. P. 50

tohjulede Gartnerfræsere, som kan ommonteres til Traktorer og anvendes i Forbindelse med andre Redskaber som Plov, Kultivator m. m.

Vestjysk Trælasthandel Varde Betonvarefabrik

H. Kunøe og Aage Pedersen
Varde . Tlf. 519 - 520

Landbrugsrør (Drænrør)

efter Ingf. Normer.

FORLANG TILBUD

Landmændenes eget gensidige Forsikringsselskab

„Hagelskadelopsiklingen for Jylland“.

Danmarks største Selskab i denne Branche har nu i 82 Aar (Siden 1866) ydet de jyske Landmænd en fuld betryggende Forsikring mod Tab ved Haglskade paa Markafgrøder til den lavest mulige Aarspræmie. —

Gennem Reassurance er Medlemmernes solidariske Ansvar nu stærkt begrænset.

Indmeldelser modtages af de i hvert Herred ansatte Distriktsforstandere eller ved Henvendelse til **Foreningens Hovedkontor, Ryesgade 33, Aarhus, Direktør Walter Houlberg.** — **Telefon 1284.** —

Bestyrelsen for fornævnte Forening:

Chr. Lüttichau, Tjele, Formand. H. Skau, Hammelev. Proprietær Suhr-Kirketerp, Alstrupgaard pr. Hadsten. Kr. Kristiansen, Højvang pr. Daugaard.

Hvorfor selv løbe Risikoen, naar vi overtager

Brandforsikring

Indbrudsforsikring

Vandskedeforsikring m. m.

A/8 **NORDISK BRANDFORSIKRING**

GRØNNINGEN 25 - KØBENHAVN

SKOVFRØKONTORET

JOHANNES RAHN & SØN · NORMASVEJ 21 · KØBENHAVN-VALBY · TELF. VALBY 8

Leverer alle Arter Skovfrø efter forudgaaende Undersøgelse ved Statsfrøkontrollen i København samt med nøje Angivelse af Proveniensen. — Prisliste sendes paa Forlangende.

FRØKONTORET

(for undersøgt Markfrø)

— Grundlagt 1887 —

KOLDING

Telefon 43

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896

Telefon 94 Skive

FRØAVL · FRØHANDEL

PALUDANS

PLANTESKOLE

· · KLARSKOV · ·

130 Tdr. Land

*Skovplanter,
Hæk- og Hegnsplanter,
Allétræer*

Forlang Prisliste

TELEFON KLARSKOV NR. 9

Brostrøm's

Planteskole

VIBORG

ved C. Nielsen

Telefon 42

leverer alle

**Planter for Have,
Mark og Skov**

*Haardføre og veldrevne
Arter for ethvert Formaal*

Hulkjærhus Planteskole

RØDKJÆRSBRO

Telefon Ans 25

*Planter til Skove,
Læhegn og Haver*

Herning Hede- & Discontobank

10-12 $\frac{1}{2}$, 2 $\frac{1}{2}$ -5
Telefon 5 · 875 · 720

Sophus Berendsen A/S

V. Farimagsgade 41 · København V.

Kannikkegade 18 · Aarhus

ALT I ENTREPRENORMATERIEL

Leverandør til Hedeselskabet

Varde Bank

Esbjerg Afdeling

Kongensgade 62
og Fiskerihavnen

Fræsning

af Eng og Mose samt Pløjning
og Grubning af Planteriller
udføres med nye Maskiner.

Vagn Jensen,

Vesterlund.

Telefon Vester 31 u.

Randers Planteskole

v. Petri Petersen

Telefon 423

Alt i haardføre
og veludviklede Planter
til Have Mark og Skov

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Holstebro · Tlf. 353

Frøavl og Frøhandel

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved I. T. BIRK · · · · · Telef. Rødkjærsbro 14

Fører kun \triangle mærkede Varer.

Alle Arter Betonvarer til Afvanding og Kloak føres.

FORLANG TILBUD

Trifoliums Frø

giver stor Høst.

**Mejeriernes og Landbrugets
ULYKKEFORSIKRING**

Telefon 14350
Gensidigt Selskab

Reventlowsgade 14
København V.

Ansvarsforsikring

Automobilforsikring

TRÆLØSE PR. HERLUFMAGLE — TLF. SKELBY 83
Under Kontrol af Sydsjællands Planteavludvalg

Danatex Træfiberplader

100 % dansk — mod Kulde, Fugt og Lyd

AXEL PRIOR Akts.

A/S L. HAMMERICH & Co.

Bredgade 33 - Centr. 23
København K.

Grønnegade 57-59 - Tlf. 7050
V. Ringgade - Aarhus

Ellidshøj Kridt- & Kalkværk

v/ C. M. Christiansen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 7312

Fabrikation af Jordbrugskalk samt Foderkridtmel

Røde

Drænrør

fra 2"-12" haves
altid paa Lager.
Forlang Tilbud.

»Sofienlund«

Teglværk.

Telefon 10 Ulstrup.

**Skive
Discontobank**

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

Aarhus: Hovedkontor
København: Nygade 1

Aktiekapitalen ca. 17. Mill. Kr.

**T A A N U M
TEGLVÆRK
RANDERS**

PRIMA DRÆNRØR
2"—16"

Telefon 21 Taanum

**Jordbrugskalk
Mergel**

„Sct. Knuds Gaard“
ODENSE . Telf. 38 (5 Lin.)

Brug **RANDERS
REB**

Teglværkernes

Salgskontor

Esbjerg

Telef. 265-546

DRÆNRØR

2"—15"

Mursten . Tagsten

L. KRISTENSEN

REMINGTON OG REMTOR
SKRIVEMASKINER

DANMARKS ÆLDSTE
SKRIVEMASKINE-FIRMA

FREDERIKSBERGGADE 1 A
KØBENHAVN K.

**Kaas-
Briketter**

Hovedforhandler:

**Nordjyllands
Kulkompagni**

Nørresundby
Telefon 4227 - 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

Marsø Støbegods

AKTIESELSKABET
N.A. Christensen & Co.
KGL HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, Civilingeniør J. Parbo (Formand),
Afdelingsleder, Skovrider B. Steenstrup og Botaniker N. C. Nielsen.
Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.